

2024, Jaar van de wesp

Tjonge, dat is me nogal een uitdaging! Wanneer ik zo eens mijn naaste omgeving in gedachte neem, kan ik niet anders dan concluderen dat de wesp niet tot de favoriete dieren behoort. Als er zo'n geel-zwart beestje rond de tuintafel vliegt, overheerst de gedachte: "Wegwezen!" En dan te bedenken dat grofweg de meeste mensen het verschil tussen een bij, een hommelmel of een wesp niet eens kennen.

Het makkelijkst te herkennen is de hommelmel. De hommelmel vliegt van deze drie toch echt het langzaamst, zo'n 11-16 km/u. Daardoor is goed te zien dat hij volledig behaard is. Dat is handig voor het transport van stuifmeel, wanneer hij zich van bloem tot bloem verplaatst in zijn jacht op nectar. Eigenlijk is een hommelmel ook een soort bij. Ze staan niet meteen klaar met steken. Daar moeten ze echt wel toe uitgedaagd worden.

Een bij is ook behaard, maar slanker dan een hommelmel. Een bij is wel een stuk sneller, die kan een snelheid van 40 km/u halen, maar dit is weersafhankelijk. Bij mooi zonnig weer vliegt een bij verder en sneller dan bij kouder weer. Een hommelmel is minder weersafhankelijk. Steken zal een bij niet snel doen, omdat hij dat vaak met de dood moet bekopen. Bijen en hommels zijn beide echte vegetariërs. O ja, dé bij of dé hommelmel bestaat niet. Er zijn vele soorten.

Dat geldt ook voor de wesp. Wereldwijd zijn er ongeveer 100.000 soorten wespen ontdekt. In Nederland komen meer dan 5000 verschillende soorten wespen voor, met een grote diversiteit in uiterlijk en levenswijzen. Van jagende tot bloembezoekende volwassen wespen. Van insectenetende tot plantenetende larven. Van sociale tot parasitaire soorten, hoe gevarieerd kan het zijn! De meest in het oog springende wespen in Nederland zijn de zogenoemde limonadewespen, de gewone en de Duitse wesp, dus hier richt ik mij even op.

Zo met het blote oog zie je het verschil echt niet. Sowieso niet, omdat ze ook snel vliegen, zo'n 25-30 km/u. Wat wel opvallend is, zijn de geel-zwarte strepen. Deze wespen zijn vrijwel kaal, hebben een wespentaille en zijn dus opvallend geel-zwart gekleurd. In de natuur betekent deze kleurstelling: Pas op, ik ben gevaarlijk! Laat me met rust!

De gewone wesp (*Vespula vulgaris*) leeft in kolonieverband en heeft maar één koningin.

Zij brengt de winter door achter boomschors, in muurspleten, tussen opgeslagen hout of open en bloot aan een balk in een schuurtje. Eigenlijk is zij dan nog een kroonprinses, want ze heeft nog geen eigen volk gesticht. Afhankelijk van de weersgesteldheid en het insectenaanbod gaat zij in april-mei op zoek naar een geschikte plaats om haar staat te stichten. Deze wordt met zorg

uitgezocht. Daar waar de zon het langste schijnt, waar de warmte blijft hangen, zoals onder dakbeschot, in spouwmuren of onder de grond, vlak onder de oppervlakte. Cellen zijn 13mm diep. Als de eitjes uitkomen gaat de koningin rupsen zoeken om de larven te voeden. De koningin neemt ook houtvezels mee die, gekauwd en vermengd met speeksel, nieuwe lagen voor het nest zullen vormen. Dat gebeurt behoedzaam en precies: de koningin meet de afmetingen van haar nest met haar voelspriet. Als bouw materiaal voor het nest wordt verweerd hout gebruikt. De wesp knaagt aan het hout, vermengt het met speeksel en vormt hiermee kleine balletjes. Met dit papier-maché wordt het nest opgetrokken dat zich tot een doorsnee van meer dan 30 centimeter kan ontwikkelen. Bedenk wel, dat de wesp dus eerder dan de mens papier kon maken. Meestal is de ruimte rond het nest bepalend voor de vorm. Aan de onderkant bevindt zich de in- en uitvliegopening. In de zeshoekige cellen worden de eieren gelegd. De eerste larven worden door de koningin gevoed met delen van de gevangen insecten, die na de vangst met de angel worden doodgestoken en vermalen. Direct na de voeding geven de larven een vloeistofdruppel af die de koningin oplikt en als voedsel voor zichzelf gebruikt. Enkele weken na het leggen van de eerste eitjes komen de eerste werksters uit. Zij nemen de verzorgende taken, de verdediging van het nest en het bouwen van nieuwe broedcellen over. De koningin heeft nu nog maar één taak: het leggen van eitjes. Zij kan wel voor 5.000-10.000 nakomelingen zorgen.

De werksters voeden zich met nectar van planten, honingdauw, boomsappen, vruchtvlees, sappen van rijp fruit en insecten en spinnen. Een werkster leeft overigens maar kort, zo'n 12 tot 22 dagen. Een gewone wesp wordt 10 tot 15 mm lang. In augustus-september worden wespen meestal als lastig ervaren, omdat dan het aantal volwassen wespen relatief groter is dan het te verzorgen broed. Daardoor ontstaat er een tekort aan zoetstof die door de larven wordt opgebraakt in ruil voor aangeboden voedsel. In die tijd legt de koningin steeds meer onbevuchte eieren, waaruit mannetjes worden geboren. Deze paren in de nazomer met de jonge vrouwtjes, waarna de mannetjes het loodje leggen. In de herfst gaan ook de koningin

en alle werksters dood door gebrek aan voedsel. De nieuwe, bevruchte kroonprinsessen, die vetreserves hebben, zoeken een goed heenkomen om de winter door te brengen.

Hiermee is meteen duidelijk, waarom in het najaar de wespen op onze tuintafel afkomen. Op onze tafels is altijd wel wat zoetheid te vinden. Mocht je toch gestoken worden, dan helpen blaadjes van basilicum of peterselie.

In ons land leven vijftien wespensoorten die sociaal leven. De rest zijn solitair levende wespensoorten, zoals graafwespen (die meestal in de grond nestelen), metselwespen (die nestjes maken van modder en klei in hout en holle stengels) en galwespen (die hun eitjes leggen op bladeren, knoppen en takken). Overigens is een hoornaar een grote wesp die het nest vaak bouwt in een boomholte.

Voorals bijen zijn belangrijk bij de bestuiving van bloemen. Zonder deze en ook andere insecten zijn er veel minder vruchten en sterven planten uit, omdat ze geen zaad meer maken. Helaas neemt het aantal insecten sterk af. Dat komt onder andere door het gebruik van bestrijdingsmiddelen in de landbouw. Wetenschappers maken zich daar grote zorgen over.

Om insecten te helpen moeten er volop verschillende inheemse planten groeien. Niet alleen in natuurgebieden maar ook in parken, tuinen, langs akkers en in bermen. Dan bloeien er van de vroege lente tot de late herfst overal bloemen en is er altijd voedsel te vinden voor bijen, wespen en vele andere insecten. Mocht je overigens meer willen weten over wespen, kijk dan eens op de site van de Wespenstichting.

Ria Smits

Met dank aan Adriëtte van der Wijst, Paul van Zantvoort en René Aderholt voor de foto's.